

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊЪАТИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИ
ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЯТ
МИНИСТРЛИГИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1956 ЙИЛ
4 ЯНВАРДАН ЧИКА БОШЛАГАН

20 АПРЕЛЬ
1984
№ 16 (2756)
ЖУМА

ВАКОЛАТ

КПСС Марказий Комитетининг апрель Пленуми, ўн биринчи чакирқ ССРС Олий Советининг биринчи сессияси мажлисидеда улкан ижтимоий-сиёсий воқеа бўлди. Музбиримиз Ражаббой РАУПОВ ана шу олий анжуман иштирокисин ССРС Олий Совети депутати, Иттифок Совети раисининг ўринбосари Хайринисо Абдунабиевна НОРМАТОВА билан сўзлашди.

М: Хайринисо Абдунабиевна, хурсандиксиз!
Х. Н. Мени оддийгина Хайринисо, деб айтaverинг. Кўпчилик шундай дейишди. Хурсандиликка келсак, чеки йўқ.

М: «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ўқувчилари таржиман ҳолини ўзингиздан эшитишмоқчи.

Х. Н. Ангрэн шахарсозлик бошқармасининг ишчисинан, Ойлада саккиз фарзандимиз. Мактабни тугатдим, курлишда Маша Магдиева кўлида ёрдамчи бўлиб бўлиб иш бошладим. Комсомол аъзосиман. Яқинда 23 баҳорини қаршиладим.

М: Боя мен бошқарма комсомол комитетининг секретари Абдуҳамид Абдурахмонов билан сўзлашганимда у: «Хайринисо ҳозир диплом иши эътиборини, институтни тугаллаш арафасида, деб гапирган эди. Х. Н. Ҳо, Тошкент Политехника институтини Ангрэн филиалининг кечки бўлими талабасиман. Бригаданида 35 хотин-қиз ишлади. Уларнинг кўпчилиги ўз соҳалари бўйича турли институтларда ўқишди.

М: Ангрэн шахри ўз қиёфасини кун сайин ўзгариб боради. Бу хайрли ишни сиз—қурувчиларнинг хизматисиз тасаввур этиш қийин, албатта. Демониманик, қурувчиларнинг ҳар бир минит вақти ҳисобда. Сиз бошқарманинг илгор ишчисисиз. Ҳам ишлаш, ҳам ўқиш...

Х. Н. Фикрингизга тушундим. Боя айтганимдек, коллективимиз катта. Мен шуларнинг биттасиман, холос. Устозларимиз, мураббийларимиз, ҳатто коллективимиз ҳам биз ёшларни яшашди, лекин қай маънода. Улар бизни меҳнатда, ўқишда, умуман ҳаётда осон йўлни таълифдан, сохта шон-шукрат кетидан қувишдан ҳамиса ҳам асраб келишган. Албатта, осон эмас, қийналган пайларим ҳам бўлган. Ҳаммаси ана шу кийинчиликлари кўниси, таълифдан келишган меҳр ва ишончдан бошланди. Ахир мени ҳеч ким қурувчи бўлмас, деб бу ерга бошлаб келмаганчۇ.

М: Ишонч ҳақида гапирдингиз. Сиз ССРС Олий Совети депутатисиз. Бу юксак ишончнинг юксак масъулияти ҳам бор. Чўчмайсизми!

Х. Н. Коллектив... Олти йилдан бери ишласам-да, бу сўзининг маъносини, куч-қудратини ҳали ҳам тўлароқ ифодаб айтолмасам керак. Узимни худди шу коллективда тутилгандек ҳис қиламан. Шахримиз ҳамда коллективимиз ишчилари менга депутат сифатидеда турли нақазлар беришди. Бундан ташқари бошқарманинг коллективининг план-топишқиларини бажаришда ҳам масъулиман. Нега эди мен бу умум ишдан, масъулиятдан чўчимас керак.

КПСС Марказий Комитетининг апрель Пленумидеда ўртоқ К. У. Черненко сўзлаган нутқ берча совет кишиларидеда, айниқса сиз депутатлардеда катта таъсирот қолдириди. Бу нутқдеда коммунист жамияти қурилиш хозирги босқичидеда халқ депутатлари фаолиятининг аниқ йўллари белгилеб берилган.

М: Сиз ишлётган коллективда бу борада қандай ишлар амалга оширилди?

Х. Н. Коллективимиз ўртоқ К. У. Черненконинг КПСС Марказий Комитетининг апрель Пленумидеда ҳамда ўн биринчи чакирқ ССРС Олий Советининг биринчи сессиясидеда сўзлаган нутқларини чуқур ўрганмоқда. Бу йил бошқарма коллективини қурилиш-монтеж ишлари ва қурилиш-конструкциялари таъйинлаш планини муҳаддидан олдин — 24 декабрда бажариш, топишқилқа қўшимча равишде 175 минг сўмлик ишни адо этиш, меҳнат унумдорлигини 18,6 процент ошириш, қурилиш-монтеж ишлари таъинлаш қўшимча равишде ярим процент камайтириш мажбуриятини олган. Бизнинг бригадими коллективини эса йиллик планни 123 процент адо этишга аҳд қилган. Бундан ташқари бизда ҳар бир кишининг шахсий планлари ҳам бор. Мен бу борадеда олий планларимни 130 процентде адо этидим.

М: Хайринисо «Давлат планини учун жон қўйдириш» деганда нимани тушунасиз?

Х. Н. Сессияда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, ССРС Олий Совети Президиумининг Раиси ўртоқ К. У. Черненко беш йиллик план ва топишқилларини бажариш, шу билан бирге хозирнинг ўзидаёқ янги, ўн иккинчи беш йиллик планларини тузиш соҳасида зўр тайёрат билан иш олиб бориш лозимлигини таъкидлаган. Бунинг учун аввало ҳар бир кишининг шахсий иштироки ва ишқилиш ибрат коллектив плани ҳақида ўйлашнинг бош омилларидеда, деб билмаман. Шу маънода партия ва давлатнинг раҳбари ўртоқ К. У. Черненко «Давлат планини учун жон қўйдириш, ҳатто, истеъғиз, ташвишлениш бизни бир деқиқа тарк этмаслигини керак», деганда жуда ҳам ҳақ. Коллективимиз ўз фаолиятидеда ана шу қимматли йўл-йўриқларге амал қилиб, ангидан-янг муевфеақиятларге эришиш учун курашаверади.

ОЙБЕККА БАҒИШЛАБ

Ўзбек совет адабиётининг асосчиларидан бири — Ойбек туғилган кунга нелгуен йилининг январда 80 йил тўлади. Ёзувчининг номи кўп миллатли совет адабиёт тарихидан ўрин олган. Унинг «Кутлук қон», «Навоий» романи, «Дилбар—давр қизи», «Темурчи Жура» достонларида тасвирланган қаҳрамонларнинг еркин образлари китобхоналарнинг авлодларини тарбиялашга қўмаклашиб келмоқда.

Ташкилот комитетининг 19 апрель кунини Тошкентда бўлиб ўтган мажлиси Ойбек туғилган кунининг 80 йиллигига таъйиғарлик қўриш ва уни ўтказишга бағишлагди. (ЎзТАГ)

БАТАН АДАБИЁТИНИНГ ФАХРИ

Рус классик адабиётининг вакилларида бири Николай Васильевич Гоголь дунёга келгандан бери орадан 175 йил ўтди. Бироқ, унинг асарлари ҳамон сениб ўқилмоқда, ёш адабиётчилар учун намуна вазифининг ўта келмоқда. Шу йил 6 апрель кунини Москвада Союзлар ўйинини Колонна залида бўлиб ўтган тантанали кеча ҳам улус рус ёзувчисига бўлган бугунги меҳру-муҳаббатимизнинг ифодаси сифатида янгилади.

П. Н. Демичев, М. В. Зиянин ўртоқлар КПСС Марказий Комитетининг бўлим муҳдирлари Б. И. Стукалин, В. Ф. Шауэр, шунингдек, Украина ССР делегацияси, бошқа иттифодош республикалар адабий жамоатчилигининг вакиллари фан ва маданият арбоблари, Москва корхоналарининг меҳнатнашлари иштирок этдилар.

СССР Ёзувчилар союзи правленисининг секретари С. Михалков Н. Гоголнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида сўзлади.

Кечада М. Алексеев, Г. Бердяков, Г. Боровик, Р. Шчедрин (Москва), П. Загребельний (Киев), А. Чепуров (Ленинград), С. Азимова (Тошкент) ўртоқлар сўзга чиқиб, буюк сўз санъаткорининг ижодининг аҳамияти, унинг китоблари ҳамда ўртасида нечоғли оммалашиб кетганлиги ҳақида гапирдилар.

Сўнгра санъат усталари ижросида концерт намойиш қилинди. Бу концерт программасига улус ёзувчи асарлардан парчалар ҳам киритилган эди.

МУКОФОТ МУБОРАК!

СССР Ёзувчилар союзининг олий адабий-бадий ва ижтимоий сийсий журналия «Знамя»нинг проза, поэзия, публицистика ва адабий тақрид асарлари учун белгиланган 1983 йилги мукофотлари рўйхати эълон қилинди. Мукофотланганлар орасида Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси Комиля Яшин ҳам бор. Адиб «Ҳамза» романи учун шундай мукофотга сазовор бўлди. Маълумки, бу асар «Знамя» журналининг 1982 йилги 10—11-сонларида на 1983

йилги 4—5-сонларида чоп этилган эди. Комиля Яшин шу пайтга қадар асосан атоқли совет драматургларидан бири сифатида машҳур эди. «Ҳамза» романи билан эса муҳир прозаник эканини ҳам аққол кўрсата олди. Асар Иттифок миёсидеда эътироф этилиб, унга «Знамя» журналининг мукофоти берилиши ҳам шу фикрини тасдиқлаб турибди. Биз отахон драматург ва ёзувчи Комиля Яшинни ушбу мукофот билан чин юракдан табриклаб, унга янгидан янги ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

МЕҲНАТ БАЙРАМИ

Шу кунларда бепойи, мамлакатимизнинг ҳамма бурча-ларидеда коммунист меҳнат байрами — В. И. Ленин туғилган кунининг 114 йиллигига бағишлаб ўтказилмоқда. Коммунист шанбаллига таъйиғарлик қўриш давом этмоқда. Ўзбекистон ССР Рассомлар союзи правленисининг секретари, республикада хизмат кўрсатган санъат арбоби Жавлон УМАРБЕКОВ шанбаллини ўтказиш тадбирлари ҳақида куйидагиларни ҳикоя қилади:

— Доҳимиз Владимир Ильич Ленин иштирок этган 1920 йилги Бутурироссия Биринчи май шанбаллиг маъзуига рассомларимиз қайта-қайта му-

рожаат этмоқда. Бу темада яратилган тасвирий санъат Ленинкомаси бизни мактаб парталаридаёқ ҳажмонга солган. Устоз санъаткорлардан Кутлуг Башаров, Ҳакимзўжа Ҳусинддинжўаев, Неймат Қўзйбоев, Манжон Саидов бу хайрли ишга ўларнинг муносиб ҳиссаларини қўшганлар. Графика секциясининг ижодкорлари эрта тонгдан шаҳардаги йирки корхоналарга йўл оладилар. Ишчиларнинг шу кунги меҳнат кўтаринчилиги, шаҳарда олиб борилаётган ободончилик ишлари ҳақида каттиналар чизадилар.

В. И. Ленин номидеда Тошкент Метрополитенининг ишга туширилаётган янги стан-

цияларини монументалчи рассомларимиз беэмоқдалар. Метрополитен билан ҳамкорлик қилаётган мусаввирларимиз шанбаллини ана шу станцияларда ўтказишди. Меҳнат байрами кунидеда Рассомлар союзи боғида, шаҳардаги мусаввирларимиз ижодхоналари атрофида, ижодий союзимизнинг барча ташиқлотларидеда катта ҳажмдаги ободончилик ишлари амалга оширилди.

Шанбалли кунини истеъдодли рассом Баҳодир Жапоров билан Тошкентдаги Кичиклар уйини беэзими зимманимизга олганми. Бу ерда бажарадиган ишларимизнинг маънавий шанбалли фондига ўтказамиз.

КОММУНИСТИК ШАНБАЛИК

Ҳашар—асли халқимиз учун одатдир. Меҳнат билан қилинган чой роҳатдир. Тўй бошладим Ўзбекистон бу саҳар Кимки турғай хизматидеда — омаддир. Она-Ватан кучоғи кенг, бағри кенг, Ташаббуснинг доғури кенг, наҳри кенг. Коммунистнинг қалб тўрида тобланган. Бу байрамнинг шодлиғи кенг, фахри кенг. Бу ҳашарга маҳкам боғлаб белини. Фидо айлаб қалб оташин, дилини.

Нурилла ОСТОНОВ

БАҲОРНИНГ БИР КУНИ...

Янгийўл район Ленинномидедаги колхоз раисининг турмуш маданияти бўйича ўринбосари Зухур ШАХРАМОВ ҳикоя қилади.

КОЛХОЗИМИЗ райондаги йирки ба саргармон ҳўжалиқлардан бири ҳисобланади. Пахтачиллик билан бирга каноп, майка-жўрчи, шолди етиштириш, чорвачилик маҳсулотларини ҳам тобора кўпайтиришга эришмоқдамиз. Қишлоқ ҳўжалиғи учун ағча ноқулай келган 1983 йилда 1400 гектар майдондаги пахта, 295 гектардаги каноп, 158 гектардаги сабзавотдан мулк-қўл ҳосил олинди. Натига-да умумий даромадимиз олти миллион сўмга яқинлашиб қолди.

Албатта, бу даромад ҳисобига ишлаб чиқаришни тараққий эттириш, етарли техника воситалари, минерал ўғит, йилги ва бошқа заруратлар харид қилиш билан бирга турмуш маданиятини ривожлантиришга ҳам алоҳида эътибор берялмиш.

Колхозимиз территорияси катта. Унда ўн мингдан ортиқ киши яшайди. Демак, ана шу кишиларнинг маданий ва маънавий шароитлари яхшилаш колхоз правленисининг зарур бурчидир.

Сўнги йилларда ҳўжалиғимизда маданий-маънавий ва оғартув бинолари қуришга алоҳида эътибор берилдиган бўлди. Мактаблар учун типовой бинолар, барча бри-

га-ҳарамай барча пайкалларга чигитни ронт қисқа муддатда экиб олишга эришди. Ўтган йил ҳар гектар майдондан 40 центнердан ошириб ҳосил олган Хилватилла Йўлчиев, Жаъфар Ортиқалиев, Жалил Абдултолипов, Мелибой Нишоналиев, Анорқўл Йўлдошев бошлиқ бригадалар чигит экинини биринчилар қаторида бошлаган эдилар. Ҳозир уларнинг кўпчилиги пайкалларда гўза майсаларни уюб чиқди.

Партия ва ҳукуматимиз бугун биздан экономика ҳақида тежамкорлик учун янада активроқ курашишни талаб қилипти. Ҳақиқатдан ҳам халқ ҳўжалиғида ҳар бир тийинни тежаб ишлатиш, меҳнат унумдорлигини лоақал бир процентга ошириш катта иқтисодий самаралар беради. Сўнги йилларда бир қатор қишлоқ ҳўжалиғи маҳсулотларининг харид нархи ошди. Энди пахта, каноп, шолди, сабзавот етиштиришдан янада кўпроқ даромад қилиш мумкин. Жўмладан, ўтган йил биринчи марта соғилган пахтанинг ҳар тоннасидан 710 сўм, қанопнинг ҳар тоннасидан эса 726 сўм даромад қилинди. Ленин бир қисм ҳосил иккинчи ва учинчи сортларга ҳам соғилди ва бунинг эвазига оладиган даромадларимиз ағча қамайди.

Аъло сифат ва тежамкорлик учун курашнинг сувабтирмасини чораларини қўришимиз. Тегилли мукофотлар ҳам таъсис отганми. Аксарият бригадаларимиз ҳосил-

нинг қамида 90 процентини биринчи сортларга сотишга аҳд қилишган.

Колхозимизда ҳамма соҳаи комплекс ривожлантирилган. Айрим жойлардагидек, дала ишлари авж олиб кетганда бошқа соҳаларда сустлашқилка йўл қўйилмайдми. Янги кунларда 280 ўғилли болалар боғчаси, каттагина лимонарийни ишга тушираман. Савдо-сотни, маънавий хизмат бевосита далага кўчирилди. Буларнинг бари далада ишловчиларга қўлайликлар яратди.

Колхозимиз меҳнатнашлари КПСС Марказий Комитетининг апрель Пленуми ва СССР Олий Совети сессияси қарорларини яқинликл билан маъқулламоқдалар. Бу ҳужжатларни дастуриламал деб билган деҳқон ва чорвадорларимиз қишлоқ ҳўжалиғи маҳсулотларини кўпайтириш, унинг сифатини яхшилаш, танархнин арзонлаштириш ва юксак турмуш маданиятига эришиш учун ҳамма чоратадбирларни амалга оширадлар.

ЛЕНИН

III

МЕН ЭНДИ, ўртоқлар, Владимир Ильичнинг шахс сифатидаги қиёфаси тасвирига, жуда мухтасар ва жуда юзакни бўлса-да, тўхталиб ўтмоқчиман.

Албатта, ундаги кўзга ташланадиган биринчи хусусият — унинг ронт удан аёли.

Халқ Комиссарлари Советида ўтириб Владимир Ильичнинг масалаларини қандай ҳал қилаётганини, унинг ҳар бир масалани — масалалар эса кўп — жуда диққат билан тинглаётганини, ҳар тарафлама чуқур ўйлаб қўраётгани ва қайта-қайта чамалаб-ўлчаб, пухта ўрганаётганини, сўнгра масалани қай тарзда ҳулосалаётганини қуза-тиш мароқли ва азиз эди. У ҳулосаладиган, бас, энди баҳсларга ҳам, келишмовчиликларга ҳам ўрин йўқ; бироларнинг зиддига бошқаларнинг ёқини олади ёки ҳар икки томоннинг қарашларини асосли далиллар келтириб, қутқилмаган тарзда шундай уйғулаштирадиган, бу фикрга сира қарши бормайсан.

Баъзан низоҳатда зўр куч-қувват талаб этувчи қалтис муаммолар қуналдиган бўларди. Владимир Ильичнинг эса зўрликчиси сезилмасди. Бу унинг бирон-бир масалага эътиборсизлик қўрсатганини билдирайдими? Ҳеч қачон. Заррача дилетантизм аломати йўқ. Мабодо, билмасе, ҳаммавақт сўрайди, материаллар тайёрлайди. У ўз эинимасидаги ҳақдан ташқари катта масъулиятни доимо ҳис қиларди ва бу унинг нимакини ишни бажармасини, шод, текин, ҳар жиҳатдан дилбар одам бўлишига халал бермасди, бу ҳаммамизни ҳаммавақт бирдай мафтун қиларди. Бунда, албатта, жуда улкан вазибаларни ортқича уринмасдан, толиқмай-зўриқмай, уиндизиликка тушмай рўб-га чиқаришга имкон берувчи миқозининг ўзига хослигидан ташқари, ақлнинг қудрати ҳам ўзини кўрсатарди.

Агар Владимир Ильичнинг юрағи ҳақида гапирадиган бўлсан, бу энг аввало унинг асосий муҳаббатидеда намоён эди.

У тоҳида ҳақиқат, нисон ахлоқининг асл маъмуни, э-гулик ҳақида гапирганда, бу тўғуи унда нақадар собит экани, бу тўғуи уни иситиб, суяничилиги вазибаларини ўтаётгани, қудрат бағишлаб, ўз иродасини ўтказишда пўлат мустаҳкамлиги ато этётгани сезилиб турарди. Агар у нафратланса — у сийсий душманларидан нафратланарди, унинг шахсий душманлари йўқ эди, у шахслардан эмас, синфлардан нафратланарди, — агар нафратланса, муҳаббат ҳақида нафратланарди, бугунги кун ва бугунги муносабатлардан кенгроқ бўлган муҳаббат ҳақида нафратланарди.

Бироқ бундан Владимир Ильич курув, у фидокор эди, у фақатгина ишни ўйларди, деган маъно неллиб чиқмайдми. У бевосита меҳрибонлик ва самимиетини изҳор эта олиш имкони бўлганда қалбини очарди.

Шундай вақт келадиган, Ильичнинг яқин дўстлари унинг шахсий муносабатларда қандай одам бўлгани ҳақида ҳикоя қилиб берадилар. Мен ҳозир унинг айрим хислатлари тўғрисидагина тўхталиб ўтмоқчиман. Сизга айтмагани, Ильичнинг гажмўрроқ, назоатлироқ, савдоқатлироқ ўртоқини тасаввур этиб бўлмайди. У фақат ёнида турган ердагиларни учунгина эмас, балки ҳар бир партия аъзоси ва унинг кабинетига келган ҳар бир одам учун шундай ўртоқ эди. Нега Ильич севган, унинг учун жуда кўп маъзулот манбан бўлган бу «оддий» одамлар, — Ильич қандайдир теврикл ёки ривзалик муноқи билан сўзлашган, биз, осий бандалар ўнлаб жилд китобдан ололмайдиган маъзулотдан зиёд маъзулот оларди, — нега улар Ильич ҳўзуридан ҳаммиша юзлари чарақлаб чиқарди. Улар бизнинг ҳўзурида ҳам бўлардилар, ҳўш, нима қилибди, келишимди-келишимди, эҳтимол, улар эски амалдорлардан фарқиимизни кўришса-қўришганларди. Владимир Ильичга келганда-чи, улар унинг кабинетидан юзлари ўзгача ёришиб чиқардилар. «Энг каттасига-ча бордик, — дердилар, — Одий! Ҳамма нарсга тўғрисида сўриштирдик, ҳамма нарсани тушуинтирдик». Агар Владимир Ильичнинг имкони бўлганда эди, у ана шу деҳқонлар ва ишчилар уммонига шўғинишдан чарчамаган бўларди, деб уйлaysан киши. Бунинг учун у ҳар бир тасодиждан, ҳар бир буш дақиқадан фойдаланарди. Қўпчиша шундай дерди: мана, фалон-фалон жойда, шундай-шундай ишлар белгиланган, мана бу жойда эса оралиқ вақт бор, худди шу вақтда вакилларни қабул қиламан — вакиллар унинг Симбирск губернасидаими ёки Сибирдаими, ё бўлмаса Туркестондаими, қабул қилади. Албатта, унинг 15 минут сўзлашгани имкони бўлса-да, баъзан вакиллар бир соат, бир янги соат ҳам қолиб кетардилар. Кейин у бу ҳолдан бир оз хижолат чеккандек дерди: «Кечиринглар, ҳаяллаб қолдим, ахир, жуда мароқли бўлди-да!»

У йўл қўйилган ҳар бир хато хавфли эканини, эҳтимол, кўп кўрбонларга сабаб бўлиши мумкинчилигини биларди ва шу сабаблар қарор қабул қиларкан, ҳаммиша жилдиди эди. Бироқ унда охи-оқибатда душманлар мағлубиятга учрайди деган ишонч бор эди, ана шу тушунча унга собит ишонч тўғрисида бағишлар ва Ильичда нафис, ақл барқ уриб турган кўз табассум пайдо қилганди. У тарих барча ҳийлакорлардан ҳийлакорроқ эканини, тарих барча қудратли душманлардан мағлуб эттишини биларди, у тарих ўзи тарафида эканини, у тарихнинг севган ўғли, сирдош эканини, у тарихнинг қалбини эшитиб, тарих нимага хо-лашгани ва нимага ундаётганини биларди.

ЎРТОҚЛАР, рус тарихида Лениннинг сиймоси буюқдир. У Россияни энг илгор, жаҳоннинг коммуниз-га энг яқин республикасига айлантирди. У бизнинг юз йиллар давом этган шармандала қудлатимизга барҳам берди, у Россияни дунёнинг барча халқларидан олдинга олиб чиқди. У Россиянинг кичик миллатларига ҳар кимга қараганда ҳам кўпроқ озолиқ берди, у ишчи ва деҳқонларини бир-бирига чамбарчас боғлади...

Махмуд САЪДИЙ таржимаси
Нутқдан парча. — Ред.

ТАРИХИЙ АПРЕЛЬ

Севинч қўшаримди бу сўлим баҳор,
Гўзал бўларимди сеvimли днёр,
Иқбол топаримди агар одамзот,
Жаҳонга келмаса Ленин деган зот.
Эркин нафас билан тўғрими эл,
Бўлмаганда агар тарихий апрель.

Шукур ДАДАШ

Колхознинг илгор сут со гувчиси, «Хўрмат Белгиси» ордени соҳибаси Тамара Деҳқонова.
С. МАҲКАМОВ фотоси

анскарийти публицистанинг бошқа жанрлари — ахда, аналитик мақола, атто корреспондентиядан дарқ қилмай қолаётди. Али-зафар Эгманзаворнинг «Қа-от ёзган ташаббус» очерки-ни олинган қувидида пар-ага эътибор беринг: «Қор-она директори Х. Қорабо-в ва шоферлар бригадаси-лиги Х. Абдужаббаров, наъдан қазилмадан заводи-директори С. Жаббаров ва барьердаги механизаторлар-ригадаси бошлиги С. Соб-ов» ўзаро турт томонлама иллик пурдат шартномаси узидилар. 1979 йил учун ту-гизилган шартномада би-га қо ташш бўйича давлат ланини муддатдан илгари — 10 декабрда баъарши, ланга қўшимча 120 минг тона-чилометр қо ташш, ланада ҳар бир шофернинг тиз марта қатнашга эри-ли ва транспортдан салан-сала фойдаланиш софисти-гунининг 0,75 га етказиш, ланининг, анча ёнлди ва эх-ист қисмлари текаш маж-курлатини» одиллар». Бу-вадги гиж-гиж факт ва ра-амаларнинг моҳияти нима-д? Факт ва рақамлар очерк-сахрамонининг маънавий-лами, характеридаги ико-ий жиҳатлари қўриштига-на қўштирилмасча, қюрю-ида-дег мақсадас киритилса, ур жанрдаги асарларнинг наъардан четда, уфилмай қо-иби кетиши турган га.

Бир икодор эиди порт-рет-очерклар эътибордан-ролди, дегани ёмда. Ҳақи-дат ҳам портрет-очерк-ла-рининг умри тугаганими? Ун-

дай бўлса. Павел Бовиннинг «Директорнинг иши», Ген-адий Бочаровнинг «Тоглар-дан юксак», Николай Але-евнинг «Кесаликча эн бер-май», Норкул Хайиткулов-нинг «Нунгил ҳаловати», Жўра Саъдуллаевнинг «Ой-гул» портрет-очеркларининг сеҳру жоъбаси, қизқарли-лигини инкор этиб бўлар-микин?

Очерк жанрини 80-йиллар китобхонининг талаби дара-жасида ривожлантириш учун қўлгина муаммоларни ҳал этиш керак. Шу маънода айрим тақдиф ва мулоҳа-залиримизни айтиб ўтайлик. Республика адабий-бадий журналлари, газеталарнинг редакциялари, айниқса «Ўз-бекистон адабиёти ва санъа-ти» газетамиз энг яхши очерклар учун ҳар йили кон-курслар эълон қилса. Са-фур Гулом номидagi Адаби-ёт ва санъат наشريети, шу-нингиде. «Еш гвардия» на-шриети ҳодимлари чоп этиш-ганида очерк публицисти-касига янада эътибор берсалар. Очеркка адабий таъкиднинг муносабат ма-саласи қаҳида ҳам ўйлаб-қўриш зарурга ўхшайди. Очерк таҳлилга бағишлан-ган таъкидот ва адабий-тан-қидий мақолалар жуда оқ. Шу сабабданди, баъзан публицистика жанрлари чал-каш талқин этилганда. Са-дулла Сиеев «Ростгайлик ва бадий таҳлил» мақоласида ёзди: «Н. Амминовнинг «Қишлоқ байрамлари» очер-кида бир район мисолида қишлоқларимизнинг бутунги кўрки, одамлар психология-

сидаги соқилат ўзгариши азалий урф-одатларининг-дан замонавий айналарга-уғунлаштириб олиб бор-нечоли мақбод аналити-қдорларни ва самийи э-иттирлаган. Аввало, «Қи-лоқ байрамлари» очерк-эмас, балки публицисти-ка қола. Маълумки, очерк жан-рининг табияти унда қаҳ-монлар характеридагиний таъсири публицист-таъкидот билан уғунлаш-кетишини тақозо этади. «Қишлоқ байрамлари» эса асосий эътибор ба-дигасига эмас, публицист-таҳлилга қаратилган. Бу-ринияти воқеалари ва оёр-ларни таъсирлаш эмас, гилинни шарҳлаш, шу ҳа-даги ўз йиларини бошқа-билан баҳам қўриш, ми-тан районида тузилган ва-айянага публицист ния-тидан назар ташлаш. Б-ринича, ҳар бир асарни ҳоладедан жанр табияти-келиб чиқиб ҳулоса чиқар-керак.

ОЧЕРК — бадийли-лиштиш асар, ки-корнинг ички эҳтиёи, ди-ди туғендиги. Журналист-ёзувчи бу жанрда қатлам-ратанда илҳом билан, ҳи-ни, ҳаётдаги юнқилиқ-мурракбақчиларни пухта-ганган ҳолда иш қўриши-ани. Маҳорат очеркча-учун ҳам энг муҳим ме-дир, Қалб қўри, ички ё-юксак маҳорат билан ё-маган очерклар кўмга со-ган сувдек исосиз йўқоли-ни ҳеч қачон унутмасли-миз керак.

ТУЛҚИН

ХОТИРА

Кўз очиб юмгунча ўтмоқда кунлар, Кимга туткич бермай кетмоқда кунлар, Кимгадир қўлини тутмоқда кунлар, Ҳар кунда бир ният ва битта марра! Бугунги қувончинг бўлса-да улкан, Еинки ташвишинг бошининг эган, Қаддингни тутгину бардам бўлиб сан— Кечаги кунингни эсла бир карра! Ҳар куннинг ўз тоши, тарозуси бор, Ҳар куннинг ўз дарди, ўз орузи бор. Ким қандай—кўрсатар чўнг кўзгуси бор, Изсиз ва номсиз кун бўлмағай сира! Кунлар-ку ўтади, унда ҳақимиз Олиб қолмоқликка интилайлик биз, Кунни ўтиб кетди деб чексак афсус — Кечаги кунимиз тартади хира. Ҳаётда ҳеч бир дам бўлмағай унут, Ҳар кунга соғинч-ла сен қўлингни тут, Энг яхши кунларинг олдиндадир, кут, Ортда қолган кунлар бўлсин хотира! Изсиз ва номсиз кун бўлмағай сира!

УЙДА ХОТИН БЎЛМАГАЧ...

Ширин ҳаёл чувалаб толлар, Ороминг ҳам буткул йўқолар, Катта ҳовли ҳувиллаб қолар, Уйда агар хотин бўлмаса!.. Лабингдаги ним кулгу қани? Ичган сувинг босмас ташнани Кутолмайсан меҳмон—ошнани, Уйда агар хотин бўлмаса! Уғил-қизинг бирга бўлса ҳам, Она ўрнин босолмас бир дам, Қовоғингдан қор ёғар, ошнам, Уйда агар хотин бўлмаса!

Гўё ортга оқиб кетар сой, Пиёлада совуб қолар чой, Йўқолгандай бўлади чирой — Уйда агар хотин бўлмаса.

Қизил гулдай қип-қизил бети, Уйнинг кўрки, барақа-кути, Ҳар юракнинг машъали, ўти, Уйда доим келинлар кулсин, Уйда ҳар вақт аёллар бўлсин, Уйда мангу оналар бўлсин!

Бу оламга кўнги қўйиб севолмаган зот — Нур сачраган уфқларни сева оларми? Таъми билан ёқармикан унга бу ҳаёт? — Оҳанглари, қўшиқлари сева оларми? Оҳанглари, қўшиқлари сева олмаган, —

Шовуллаган боғ-роғларни сева оларми? Боғлар кезган ошиқларни сева олмаган, —

Адир-қуру ўтлоқларни сева оларми? Адир-қуру ўтлоқларни сева олмаган, — Дилга ором қирғоқларни сева оларми? Шилдир-шилдир булоқларни сева олмаган, —

Жондан азиз ўртоқларни сева оларми? Жондан азиз ўртоқларни сева олмаган, — Мангу севги ҳамроҳ гулни сева оларми? Шундай ажиб, хуш чоғларни сева олмаган, —

Айтингиз-чи, бирор дилни сева оларми? Сева оларми?

Кимки голиб келиб қолса гар, Мағлуб ҳам бор демак ҳаётда, Кимки тоққа чиқолса агар, Ким юз тубан бўлур албатта. Бу ҳаётнинг қонуни қатъий, Ҳеч янглишмай ўлчай олар у. Аммо доим бири кам дунё, Шундай эди, шундай қолар у...

УМР

Қадамлар, одамлар, чексиз уммонлар — Ҳаммаси умр деб саналар бизда. Тўсиқлар, қўшиқлар, афсус-армонлар

Умр деб аталар ҳисобимизда! Умрининг ўлчови — киприкдаги ёш, Еинки япроқда нур шимган шабнам. Ўлчовдир бир умр кутиш ва бардош, Ўлчовдир бир бора қўйилган қадам! Кўкда чақмоқ чакди—бу ҳам бир ҳаёт, Бир гунча умри ҳам ўлчов аслида, Қахратон қахридан дод деган куртак — Қўзини очади баҳор фаслида! Дунёда туғилди янги бир гўдак, Оламда янги бир олам туғилди. Умрга туғилди нузли келажак, Давом этиш учун одам туғилди. Умрининг ўлчови—яна торозу, Яна граммлару, километрлар. Уша уммонлару, ўша томчилар,

Барини кўрамиз, омон бўлсак гар!

КУРТАКЛАР

Мамадали МАҲМУДОВ

БИТИК

Езда Туркистон тоғига чиққандик. Дам олишга бир булоқ бошини танладик. Лашуларимизни гул ва ўтлар орасига қўйдик. Шерикларим теламиздаги қорли чўққига ўрлаб кетишди. Мен арчазор ўрмон оралаб юрдим ва кўк-яшил қояга дуч келдим. Қўнам ёгин-сочин, шамол-бўрон тегмайдиган жойдаги тасвирларга тушди. Бу битиклар қояга қанча чуқур ўйилмасин, занжирли асрлар зарбидан хира тортиб қолган эди.

Тасвирларга синчиклаб тикилдим. Биринчи битик:

Одам ўқ-ёй билан бўрининг орқасидан борапти.

Иккинчи, учинчи, тўртинчи, бешинчи, олтинчи тасвирлар ҳам худди шундай:

Одам ўқ-ёй билан бўрининг орқасидан борапти.

Фақат еттинчи битик бошқача:

Одам ўқ-ёй билан одамнинг орқасидан борапти.

Булоқ бошига йиғилганимизда, бу ҳақда ҳамроҳларимга айтдим. Улар еб-ичиб, ўйнаб-кулиб ўтиришгани учунми, эшитиб-эшитишмади. Фақат рассом йигит ларзага келди:

— Агар галинг рост бўлса, бу ғаройиб ҳодиса! — деди ўридан туриб. — Қани, юр, менга ўша битикларни кўрсат.

Уни кўк-яшил қояга бошлаб бордим. У қадимги тасвирларга узоқ тикилиб қолди ва ўзгача ҳаяжон билан деди:

— Бу келажак авлодларга битилган битиклар эмасмикан!..

ОҚБУЛОҚ

Бу воқеани бобомдан эшитган эдим. Бобомга бобоси айтган экан.

Паст-баланд тоғлар... Кунчиқоқ... Пойида Оқбулоқ қайнаб ётибди. Тегра олма, чинор, ўтлар билан ясанган. Этангда ёвқур қабила йшаётди. Матлаби:

Меҳнат, Қўшиқ, Эрдик... Ёвуз ёв уни қўл этмоқчи эди. Этолмади. Макр ишлатди.

Оқбулоқнинг кўмиб ташлади. Ёвқур қабила сўвсиз қолди.

Лекин олма-сиз тунда Оқбулоқ олма қошида кўз очди.

Ёвуз ёв уни яна кўмди. Оқбулоқ чинор ёнидан сизиб чиқди.

Ёвуз ёв уни яна кўмди. Оқбулоқ Кунчиқоқ тагида қайта кўз очди.

ГАЛА ҲОЗ

МАСАЛ

Ҳайдарқўлнинг шўр суви қирғоқларга бўғиқ ўрилатди. Қора булут қоплаган осмонда итолтилар қийирмоқда. Қамиш, жипгил, саксовулларнинг бошлари эгилган.

Бир ёвуз сукунат ҳўкм сўрмоқда. Бўрон хили келайтир.

Гала гоз кўкиш, шўр сув юзиде беғамгина қузиб юрибди.

Етакчи гоз думини ликиллаб, оёқларини ҳавода титирлатиб, бошини сувга тикиб кўтарди-да:

— Го-го-го! — дея мамтун сиклиниб, тум-

Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзининг Чет эл адабиётлари билан алоқа комиссияси қошида афгон адабиётини ўрганиш ва тарғиб қилиш гуруҳини тўзилиди. Филология фанлари доктори, шoir ва таржимон Шонслом Шомухамедов бошчилигидаги бу гуруҳ ҳозир Афғонистон Ёзувчилар сою-

зи ва матбуот органлари билан алоқа ўрнатиш, қардош афгон адабиётини ўрганиш, тарғиб ва таржима қилиш юзасидан истиқбол режалари тузиб, таржимон ва мутахассисларнинг кенг фаивин ёрдамида амалий ишга киришди.

«Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетаси ҳам гру-

панинг хайрли фаолиятига яқиндан ёрдам бериш, у билан муттасил ҳамкорлик қилиш ниятида.

Қуйида Афғонистон Демократик Республикасининг атоғли шoir ва прозаниқларидан бири, ўзбек ёзувчиларининг яқин дўсти Асадулло Ҳабиб шеърларидан янги таржималар босилмоқда.

Асадулло ҲАБИБ

ХАЙРЛАШУВ

Йиғлама, онажон, Ҳижрон олдиндан Менинг юрагимни ўртама. Дардди сўзларингдан, Ешли кўзларингдан Дилимда шундоқ ҳам туғён, пўртана. Унда кўра, Пешонамдан бир ўп, Шоядки, босилса ҳаяжон. Эзгу нафас билан қалбимга сол ўт, Журъат ато этил, аяжон. Мени кутар жадал давру дайр, Кечиргил ўғлингнинг қалтис аҳдини. Мени кутар Буюк кори хайр, Дилда олиб кетай меҳринг тафтини. Она тупроқ узра Қонли шафақ ёнар, Қовжиратиб дала-тузларим. Беомон жанглардан Тунлар оловланар, Мадад кутар сафдош дўстларим. Бир кунни Галаба билан Албатта, Онажон, бағрингга қайтарман. Ҳолим келса мабодо гапга, Сўнгги сўзларимни сенга айтарман: Кўксимдан ўқ еган бўлсам, сен яна Йиғлама...

Барингда қолибман абад.

Орқамдан ўқ еган бўлсам,

аяма, жасадимга ёғдиргил лаънат!

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Йўловчи тикилар соф кенгликларга, Уни мафтун этар юлдузлар мавжи. Бир гўё уни чорлаб ёнар, Умид билан боқар унга йўловчи.

Чўлда фақат шамол ғувиллайди, Олисда йўловчи илгар тўсатдан: Қаердадир аста янграб кўнғироқ, Қарвон чиқиб келар совуқ зулматдан.

Назарида, юлдуз эмас кўкда, Кимнингдир юраги порлайди. Кимдир ўз қалбини машъалдай туттиб, —Қўрқмангиз, инсонлар!— дея чорлайди.

Эҳтимол, қалққандир номсиз юлдуздай, Олам узра Спартак қалби? Севги хотираси сингари узоқ, Жанговар қиличлар қақини қаби.

Эҳтимол, қалбидир Че Геваранинг? Балки сўзи, кўзи ё унинг ўзи, Мангу чарақласин Инқилоб дея Қайта ёнган унинг буюк юлдузи?

Тунлар кўк гумбазин ёритган умр — Юлдузлар биз билан ҳамиша бирга. Ватанпарварларнинг отанин қалби Абдиат нуриин тўқади ерга.

Биз шу сўнмас, эзгу номлар билан Босамиз аёвсиз йўлларимизни, Қахратонми, қақроқ қўлими, ҳамон Кўнғироқ садоси чорлайди бизни.

САМАРҚАНД

Самарқанд! Қани у жаҳонгир, Қани гирдибоддай елган ёв, сурон?...

Қайси тупроқларда чириб найзаси? Қайси олисларга учди зангин ўқ? Алаф ҳам ўсмади жангчи қабрида, Бағрини иситган асирлар йўқ.

Гумбазлар қолибди ўша шуҳратдан, Аллақачон битган яралар. Нима муваққату нима абадий — Бунисин тарихининг ўзи саралар.

Қуёш замин узра чарақлар ҳамон, Самарқанд уфқида бўзарар тонглар. Тонгларки, ҳуркичиб зулму зулматни, Байроқдай ҳилпираб, қуйдай жаранглар.

Қадим Гўри Амрини айланарканман, Бир фикр эргашар, сира қолмайди: Тишу тирноққача қуролланган ёв ҳам Буюк Инсон руҳин рабб этолмайди!

Асқад МУХТОР таржимаси

БУХОРОНИНГ САДОЛАРИ

Йўллар қаро қонга қотилади, Энди кимдан мадад кутай ман? Кимлар ўлиб, кимлар сотилди, Босиб келар золим Қутайба.

Омон қолган кам бўлди жангдан, Ҳар кенда минг шаҳид—узанган. Арабий от чиқарган чангдан Осмон тўлди қизил тўзонга.

Маҳв этишнинг собит усули — Дин ва тилдан келди араблар. Бенамознинг боши кесилди, Бисмиллага қовушди лаблар.

Йигитларим юз бурди майдан, Чодра кийди қизим—бокирам. Ўтмиш қайда, келажак қайда, Хира тортиб борар хотирам.

Шундоқ, келажакдан ажраган Ўтмишини йўқлай олмайди... Шаҳидларнинг қони сачраган Тошлар фақат ўлай олмайди.

II

Тўлғанади Лабиҳовуз, Гезаради ҳовуз лаби. Мужрим Обид ҳали-ҳануз Термулиб ўлтирган қаби.

Орзусини лайлак қилиб Кўкка берган, кўкка берган, Қайғуларни лак-лак бўлиб Оша ҳовузга қўкавеган —

Шуна шаҳар, қадим шаҳар, Қолганингда сен навосиз, Сувга эгдин қаддинг, шаҳар, Қўшиқ айтиди Лабиҳовуз:

«Чинор қаби умр кўрсам, Букчардим чинор қаби. Маслаҳимда собит турсам, Юксалардим минор қаби.

Енамадан китоб қолмади, Қон наҳрига бўқди қотил, Ҳовузларни бузолмади, Ер қаъридан кўрқди қотил.

Урадилар мени тошга, Қўринмайди ҳар икки уфқ, Лекин менинг уфқим бошқа, Учинчи уфқ, нариги уфқ».

Кетар лайлак, кетар товус, Қанотида ўлмас қўшиқ. Қуйлаб ётар Лабиҳовуз, Фақат...

адо... бўлмас... қўшиқ...

ЯНГИ КИТОБЛАР

Ҳурматли газетхонлар! Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти яқинда босмадан чиққан қуйидаги янги китобларни эътиборингизга ҳавола қилади.

Сайланма—Ўзбекистон ССР халқ шоири Шукруллонинг уч жиллик асарларининг сўнгги китобидир. Ундан насрий ва драматик асарлари ўрин олган.

Укувчилар томонидан илқ кутиб олинган, икки китобдан иборат «Жавоҳирот сандиги» асари бу жилдада янги, тўлдирилган вариантда эълон қилинган. Автор шон-шухрат, эътиқод ва севги ҳақидаги фикрларини янги ривоят ҳамда ҳикоятлар билан бойитган.

«Ўрини қароқчи урди» деб

номланган драматик асарда шу куннинг актуал мавзуси қалемга олинган.

Меҳнатда, курашда тобланган жуссам, Тинчлик деб курашга инчганиман қасам.

Осуда тонларда бор менинг ҳиссам.

Мен коммунистам, — Бу мисралар хоразмлик шоир Раҳим Бекниёзининг янги тўпلامидан. Шоир Улғу Ватан жангҳоқларидан то шу кунларгача яратган асарларини жамлаб «Тўғён» деб атар экан, уларда энг азиз, энг яхши нарсаларини — Улғу Ватан урушидаги эришлган ғалабани, урушдан кейинги тинч ҳаётни, гузаллик, сэдоят, меҳнат, дўстлик ва оқибатлилик қаби

туйғуларни шеър, баллада ҳамда ривоятларида ифода-лашга интилган.

«Оғир вазили жангилар» тўпلامига ёзувчи Саъдулла Сиёвнинг кейинги йилларда ёзган янги ҳикоялари ва «Чимилдиққа кирмаган кўв» қиссаси киритилган. Тўпلامдаги асарлар мавзу жиҳатдан хилма-хил.

Китобдан авторнинг чет эл сафар таассуротлари асосида ёзилган асарлари ҳам ўрин олган.

Ҳажачи ижодкор Тўхташ Ашуровнинг «Андиқон ханго-малари» тўплами унинг тўртинчи китоби. Китобда авторнинг оналар ҳақида хикоя қи-лувчи «Оналар» қиссаси ҳам-да хикоялари ўрин олган.

Эстон адабиётининг йирик вакилларида бири, машҳур «Ҳақиқат ва адолат» эпопея-сининг автори Антон Хансен—Таммсаэрининг «Дўзахдан чиқ-қан янги Шайтон» романи унинг энг охириги асаридир.

Романда ёзувчи Эстонияда ҳукмронлик қилган буржуа давлатининг охириги йиллари-ги фаолияти хусусида хикоя қилди. Адиб тўғрисида боравётган буржуа диктатурасининг қил-мишларини Антс ва Шайтон образлари орқали фош қила-ди.

Романи рус тилидан Отаёр таржима қилган. Китоб «Дўст-лик кутубхонаси» сериясида босилиб чиққан.

Валентин Катаевнинг «Давр, олға бос!» роман-хроникаси совет классикасининг ажойиб намуналаридан биридир. Асар-да дастлабки беш йилликлар ҳақида хикоя қилинади, Маг-

нитка қурувчиларининг фидо-ийликлари орқали совет ки-шиларининг ватанпарварлик, интернационализм, Ватанга с-доят туйғуларини моҳирона ак-с эттирилган. Асарни рус тили-да Ҳамид Жалолов таржима қилган. Китоб «Дўстлик кутуб-хонаси» сериясида чоп этил-ган.

Н. Халфининг «Музаффар садолар» деб номланган тари-хий ҳужжатли повестсида ин-глиз-афгон мустамлакачилик ва мустиқиллик урушининг келиб чиқиш сабаблари хусусида хи-коя қилинади. Асарда эрксиз-авар афгон халқининг инглиз империализмига қарши қаҳра-монона кураши маҳорат билан тасвирланган.

Асарни рус тилидан М. Тур-сунов, Ҳ. Махмудова, Ҳ. Ман-сурова, Н. Жўраева таржима қилган.

МАТБУОТ
МАРКАЗИДАН

Ушбу анжуманнинг доимий қатнашчилари — Хиндистон 26, Япония 13, Бразилия 9, Аргентина 9, Миср

КИНОТЕАТР

Мухбиримиз Тошкент шайхони Кинофиллини бошқариб Умарович ХИДИРОВАга сўзлашди.

— Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатларида кинематографистларнинг VIII ҳафтора анжуманида жаҳоннинг етмишдан ортиқ мамлакатли қатнашганига розилик билдирганилиги биз учун қизил тарғиботичилар учун жуда қувончи. Республикадаги миздаги барча муассасаларнинг шахримиз кинотеатр

АР ФЕСТИВА

ҳар Совети ижроия комитетининг бошлиғи Турғунмурод Шамшудай савол билан муносабат билан:

театрларида ҳам тобора янгилашиб келаётган бу санъат байрамга қизғин тайёргарлик қўрилмоқда. Фестивал фильмларини намойиш этишга мўлжалланган кинотеатрларнинг барчасида олиб бориладиган репертуарчилар тўғрисидаги Уларнинг ҳаммаси ҳозир мамлакатлар кинотеатрларининг рус тилидаги таржумаси билан намойиш қилинган.

Мухбиримиз Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети Кинофикация бошқарм аснининг бошлиғи Турғун Умарович ХИДИРОВга ана шундай савол билан мурожаат қилди.

— Осиё, Африка ва Лотин Америкаси мамлакатлари кинематографларининг VIII халқаро алуаманда қаҳрамонини танитишда ортинча мамлакат қатнашишга руҳаник билдирганили биз — осиё тарибгончилар учун жуда қувончли. Республикадаги барча муассасалар қизғини шахрини кинематографларида ҳам тобора кўпайлашиб келаётган сўнгги даврагами қизғини таъбирлар қўрилмоқда. Фестивал фильмидаги мўйил этишга мўлжалланган кинотеатрларнинг барчаси олаб борилаётган ремонт ишлари тугалланди. Уларнинг ҳаммаси хориқий мамлакатлар кинорежиссори билан рус тилидаги танитиш

ГА ШАЙМИ?

сини томоша залига етказиъи берадиган аппаратлар билан «Уфа» таъмиладиган. Фестиваль даъхатчилари билан турди учрашувлар, кечалар ва сўхбатлар ўтказилдиغان Санъат саройи, «Москва», «Чайка» ва «Ватан» каби кинотеатрларимизга эса замонавий аппаратлар ўрна-тилди. Анжуман кунлари шахримизнинг энг гажуум жойларида махсус кино чу-риймалар ёрдамида намо-йиш этиладиган фильмлар ва кино томошаларга хизмат қилди ки. СССР ҳукумати

ҳаёти ва совет кино санъати эришганташ лар ютуқлар хориқ-қил дўстларимизни қизиқти-риши табиий. Кинотеатр-ларимизда таҳқиқ этилади-дан турли кино қўғамалар-да на шулар ҳақида ҳикоя қи-лади. Санъат саройида «Со-вет кино санъати — буғун», «Қозғосiston» кинотеатри-да «Иттифодлош республика-лар кино санъати» ва «Ва-тан» кинотеатрида эса «Қос-мосни тинчлик учун улашти-риш» мавзуда қўғам қўғам қўғамалар таҳқиқ этила-ди. — Билетлар масаласи қандай ҳал этилмоқда? —

мизинг фестиваль филмларига бўлган қизиқиши тобора ортиб бормоқда. Шунинг ҳисобига олиб, айрим кинотеатрларимизда кўпимча жойлар ташкил этилди. Жумладан, «Тошкент Сочетининг 50 йиллиги» кинотеатрида 150 томошасига муважжадан иккинчи наизига туширилиши кино муҳлислари учун ажойиб совға бўлади. Кинотеатрларимиз ҳузуридаги телефон орқали маълумотлар беришни махсус бюро ва олдиндан билет сотиш касаларининг хизмати фестивал кунлари янада ошқорилади.

Эргаш ИСМАТУЛЛАЕВ

мига етмактан. Батзир
эпизодларни қайд
ўтмаслик нотўғри бў-
ли. Масалан, Хайдарнинг
Гозиев) диссертация ҳи-
я акс этирилган кўри-
и олайлик. Бу ерда, ай-
и. Отақўзанинг ғазаб
нафрати, Шомуродов
анинг изтироблари ни-
да таъсирчан бўлиб,
шабинни беихтиёр ўзига
этади. Бадиий асар
лаштирилганда яхлит,
қилки кино санъати
даражасига кўтарил-
лозим. Фильмда Му-
о фақат айёр шахс
ида гавдаланган. Тў-
у шундай характерга
кин инсон сифатида-
шқа ҳусусиятлари очил-
қолган. Хийлагина му-
б бўлган бу образга
гомилана ёндашган.
қўрилиб турибди. Шу-
қек, Хайдар таъдир
идаги учинчи қўйилган
қабаларнинг Кўн надр-
электр лампочаси-
ҳадеб кўрсатлаверси-
н (оператор Ҳ. Файзи-
аксад нимга аканлигини
ниш қийин. Яна бир
Ҳар қандай асарнинг
униги гоиси, маъмуни-
фода этиши маълум.
инг учун романнинг
тузуқ номи «Сўз —
а» деб ўзгартирилган
ишлди бўлмайди.

ХАМИД ОЛИМЖОН
номидаги Меҳнат Қи-
ил Вайроқ ордени Самар-
дан область ўзбек драма
театри репертуаридан ўрин
олган Абдунаҳходир Иброҳи-
мов асарли асосидаги «Тус-
ул» спектакли жамияти-
ида онда-сонда учраб ту-
рувчи маънавий иллатларни
бунга еттишга қаратилган.
Спектакл воқеалари ҳалқа-
ида айланма саҳнада ке-
тади.

Иктидорли режиссёр То-
қибий Исроил асардаги
қийматли ўй, мақсад ва
намунани муҳлислагарга тў-
ғриданлик билан етказиш учун ҳам
саҳна, ҳам актёрлар имо-
ниятидан самарали фойда-
лангани ақлоқ сезилди.

Муаллиф ва постановкачи
режиссёр гавийи мақсадлари-
ни муштараклиги спек-
таклга жанговар тус беради.
Гомошагин биринчи саҳна-
даги спектакл воқеалари
ишита кириб кетади.

ЭРГАШ

лайдиган аёл қиёфасини кўради.

Қўллон Пулатовнинг ҳаққини қиёфасини томошасига янада ёрқинроқ кўрсатишда унинг эри Қўлош Йўлдошевч образи алоҳида ўрин тутди. Бу образ маънавиятидаги оқилликлари республикада хизмат кўрсатган артист Мусо Муқимов жонли кўрсатиб бера олган. Унинг ижросида Қўлош Йўлдошевч дастлаб

ЛЕГА ИНДА

бия Дустматова), укаси, расом Бобош (артист Расул Мирзаҳамедов), психиатр врач (Зубеишан ССРДа хизмат кўратган артист Жунайдулло Зубайдуллаев) каби образлар характери, руҳий олами, дунёқараши термукча маҳорат билан талдин эгилганинигин ташкиллаш уринлидир.

Лекин шунин ҳам айтиб ўтиш кераки, Ёзил Очиловий ва Эркил образлари талдинда антелрлар озми-кўпми меъёрин бузишди. Қўлибатда, томошабин уларнинг ҳаракатлари, нутқлари заминридат ҳақиқатга шубҳаланма қолди. Пьеса маҳалалига кўра, Ёзил Очиловий билан Эркилнинг Ёрғашга муносабати нотабийи.

МАЙДИ?

ҳитинни ҳазм қилолмай қийналади. У спекталиннинг бешдан-охиригача бир оғиз ҳам сўз қотмай ўтўз кетишини нишонтирмайди.

У ўта камгап, жуъратсиз бўлгани тўғайли юракдаги ҳасратларини тўқниша угул-толмас экан, янгила қурса, шунчаки муомала учун ҳар замонда бир сўз ташлаш ку-йини мумкин эъасидади.

Яна бир мулоҳаза: Ёрғашнинг уйма-уй кезиб юришини ҳам мантиқан пухта асосланмаган. Ахир, у Ҳулқар билан қўлдан бери яйайди. Ҳатто боласи бор. Нима учун шу пайтагча хотинини дардини тўймай, оғинга тал-қон солиб юриди? Ногоҳ ўш-қони нега юрагини очгиси келиб қолди? Худди ма

барча соҳа нисодкор-
лари бирдек қизқичқор-
миз. Ҳаёбат қиссода ҳам бу
ни ёритишда маълум
рол қилинди. Шу маъно-
да режиссёр Аҳрор Ак-
маев ёзуви Мурод
Ммаев Дуст сценарий-
да кутубхона олдига «Бир
кун сабоқлари» филь-
диқатини тортиди.
Фильмининг яна бир қизқар-
монли шунки, сценарий
нинг ўзи бош ролни
этган. Фильм воқеа-
адрама-надр ривожланиб
ди. Шаҳарда ўқини-
иб, ўз қиллоҳдаги
абга физика муаллими
ро келган Музаффар Са-
й 7-«Б» синфига раҳ-
барлиб тайинланди.
Бир кунги мақолада та-
ққилди. Чунки

Бадакш оилада эрка ўсан Хулкар образини актриса Муъиниша Орзиева таллин этати. У образ зимма-мига юкланган мақсадини яхли тушунишга учун ҳам уз қолдини тулақонли яратишга гувафакч бўлган. Хулкарнинг турмуш ўртоғи Эргаш қолдини артист Камол Мамедов яқро этган. Эргашини иладаги тарбия, айниқса, насининг тайизқлари нидас-ка, журъатсиз қилиб қўян. Уни на онаси, на хоти-ни тинглайди ва шунинг учун Эргаш ҳамдард излаб бетади. Аммо бошқа жой-дарда ҳам уни гапиришга ўйлама, фақат ўзлари вай-айдади. Шунинг тайизлаш рилини, нидамас Эргаш-нинг изтирболари бошқа алақаларни ҳаракатлари, ал-сузлари орқини аён бў-либ туради. К. Мамедов ўз ахрамонини ҳарактерини аниқ-атқариш учун анича изла-ган.

хеч қачон хотини измидан қутқилмаган эрақ қиёфасида кўнмади, бироқ аста-секин унинг харақтерида ўзгариш сезилди. Хотинига зарба беришга интилади, билиб-билимаслик йўли билан лўқма ташлаб, пичинг билан уни фош этади. Артист харақтер ривожини ўзига хос образди, кўнмаган ҳолат билан оқсил кўрсатишга ҳаққон қилди. Асар воқеа нарисига ўрғанишга қайнонаси Ойбон (артист Раҳима Холмуродов), қайноласи Отажон (Ўзбекистон ССРда қиммат кўрсатган артист Рустам Мансуров) ўз хатти-ҳарақатлари билан аяча қон бағишлаган.

Ўрғаниш амакис Йўлдош Ендешевич ҳаммадан ошиб тушади. «Тингласанг тингласан, гапирсанг қутулсан» деган қиёдага қаттин

ҳақиқат ба маънидаги зиддиятин
ҳам таъкидлашга тўғри ке-
лади. Тўғри, худдишунинг
Билан Осиёниёвча ҳос одат,
декин, бизнингча, у маъ-
ношқу кўра Эргашин у маъ-
ношқу Тошевчиқ баъдал
манасдор шахсият бўлади
сифатда ҳурматлашн ке-
рақ эди. Йўн, аксинча,
унинг оқидда дастурхон
ёзишн эп билмайди, безбел-
лик қилади. Бу ўринда му-
аллиф ба режиссёр Эргашин
гаипиртмаслик учун
атайлаб шундай вазият ву-
жудда келтиришмаётган се-
ргил қолади.

Эргаш образи, шубҳасиз,
асар сюжетини ривожланти-
риш, воқеаларни бирлашти-
риш, композицион яхлитли-
ни вужудда келтиришда
Узинг ҳос бадийи вазита ва-
зифатини бажаради. Айни
пайтда, спектаклдаги инсти-
моний голин очигна хизмат
қилади. Айниқор қилиб айт-
ганда, у маънавий қашшқ
қашшқ баъдал

шу нараса — Эрғаш ороми-
ни бузган психологик оми-
ни томошанин спектакль
охиригача кутди, лекин
кўнглидаги жондор саволларга
жаъоб ололмади.

Асар «Хириди» ҳеч қас-
ман ҳамдард толомлаган Эр-
ғаш уз жонига ҳасд қилди.
Худди шу ўринда томоша-
нин Эрғаш ўлимига сабаб
булган асосий омилини қи-
лди. Саҳнада гавдаланган
омиллардан бирортаси асо-
сий сабаб бўлолмайдиги. Ҳўш,
Эрғаш сирдоқсиз, ҳаммас-
лаёиси яшагандан кўра
ўлимни афсал бидиғими?
Ёки ҳалиги гавгаласиз ора-
сида ўзини ёлғиз ҳис эт-
гани. Беқардликни учун ҳўш
қилдиғими? Ҳар инқала
ҳўлатда ҳам муайян ва
режиссёр Эрғашнинг жисмо-
ний никизори сабабларини
чўқур далиллашлари, пси-
хологик жиҳатдан тўла асо-
сларни зарур эти.

Шунинг учун ҳамай, «Тус-
иш» ҳисобиди. Саломатини

Илхом Жабборов, «Қиз» (ёғоч).

Б УГУНГИ ўзбек ҳайкалтарошлигининг та-
раққиёт йуллари қандай? У
Бутуниттифоқ ҳайкалтарош-
лигининг қайси анъаналари-
ни ўзида мужассамлаштир-
ган?

арбоби Ф. Гришченко мактабини ўтаган ижодкорлардир.

Ўзбек ва қорақалпоқ хайкалтарошларининг кейинги авлодига мансуб Ж. Қуттимуродов, И. Жабборов, Э. Алмас, У. Марданов, Н. Қор

Бу саноатларга жавоб бериш учун, аввало, ўзбек ҳайкалтарошчилигининг таъриқини ўзига, қисман бўлсада, мана шундай ташлаш керак. Бу совет ҳайкалтарошлигининг ilk асарлари 50-йилларнинг охири 60-йилларнинг бошида пайдо бўлди. Ўзбек совет монументал санъатининг ривожланишида рус совет ҳайкалтарошлиги беқиёс роль ўйнади. Ф. Грищенко, И. Кримская, А. Иванов каби ижодкорлар биринчи ўзбек ҳайкалтарошларига устозлик қилдилар, тасвирий санъат сирларини ўргатдилар. Д. Ҳўзиндов, И. Муҳомеов, Ҳ. Ҳўзиндов, Ҳ. Жаев, К. Сидиховлар каби рус Ҳўзиндов СССРда ишлаган санъат

Ушнинг қабиласи ҳайкалчаётроқларнинг қабиласи ҳайкалчаётроқлар ҳам рус тасвирий санъатининг профессионал кўрсаткичларида талым олганлар. Ўзига ҳақ услубга эга бўлишга интиқдорлик инқидорлар Омон Азизов мисга зарб берган тасвирчи асарлар кўчликка жуда яхши таниш. Айни бир пайтда рус совет санъати, ҳусусан, замонавий рус ҳайкалчаётроқлиги жаҳон санъати дурдоналаридан ҳудуд ўрнатган ҳолда ривожланиб кетган ҳаммаизга яхши маълум.

Ўзига ҳайкалчаётроқлар асарларининг биринчи кўрағамас 1974 йили Тошкентда ташкил этилган. Унинг ташаббускорлари ва ташкилотчиларида биринчи ҳайкалчаётроқ Дамир Ҳўзо

есян бўлган. 1983 йили ҳайкалрошларимиз ташаббуси билан Ўрта Осиё республикалари ва Қозғоғистон ҳайкалрошлари асарларининг биринчи зонал кўргазмаси бўлиб ўтди. Бу кўргазма бизнинг ҳайкалрошларимизни, айниқса, Ёшлар фаол қатнашиди. Социалистик мамлакатлар ҳайкалрошлигининг таъқиқди тادیққотирини И. Светлов ёш ўзбек ижодкорларининг (Н. Қорлинов, Т. Тожиқўжаев, В. Гамбаров, И. Наборов) ишларида баҳо бериб, шундай деди: «Ўзбек ҳайкалрошларининг асарлари ўзининг мавзу янгилиги, жозибадорлиги, кутилмаган ечимлари билан диққатни тортади. Ҳўбуки, яқин-яқинга қараларда ҳадисираш, еклининг, концепциянинг ноаниқлиги сезилиб турарди. Бугунги кунда эса улар янгилик, тасвир, ҳажм ва борлиқ муассабатларининг янги усуллари яратмондар. Ёлғ муҳим, халқ ҳаётига тобора яқинлашиб бораётган бизни қўвонтиради».

Бу юксак баҳо ўзбек ҳайкалрошлари ҳозирги замонажон тасвирини санъати таъқиққотирини диққат билан кузатиб бораётганликлари, олдиларида турган профессионал вазифаларни қўқур ҳис этиб, уларни ижодий халқчилиги янгилаётганликлари билан даълат беради.

Сунги йигирма йил ичи
да совет ҳайкалтарошлигини
нинг уфқлари аича кенгайдиган.
Бу соҳа ижодкорлари олдин
да яна янгидан-янги вазифа-
лар пайдо бўлди. Ҳайкалтаро-
шликда вақт ва борлиқ
тушунчаси ўзгарди, кинема-
тоғрафни монтаж, поэтик
ассоциатив фикрлаш прин-
циплари қарор топа бошла-
ди. Аиниқса, мавзу доirasи
нинг кенгайиши катта аҳа-
миятга эга бўлди. Илгарилар
ни улдасидан чиқиб муш-
кул бўлиб қургунган баъзи
нарсалар (масалан, ҳайкал-
тарошликда архитектуравий
жиҳозларнинг киритилиши

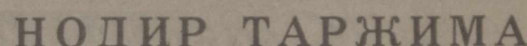
раиглар вазирасининг фаола-
лашув, манзара ва индор-
ларнинг каби ўзига хос жаи-
ларнинг бу соҳада пайдо бо-
луши) бугунги кунда индор-
корлар томонидан муваффа-
қиятга эриштирилмоқда.
Совет ҳайкалтарошлигининг
кейинги он йил ичида бар-
қарор бўлган бу ангилқили
индоркорларимизнинг Европа
ва Осиёдаги социалисти-
миллатлар билан тенг са-
вийа алоқалари самараси-
дир. Маълумки, замонави
Европа ҳайкалтарошли-
нинг ривожланишида венге-
р ҳайкалтарошлиги катта ў-
йнамоқда. Бултирнинг
ланинг ичидан Москвада
венге-р индоркорлари
куғузмаси кўпгина совет
ҳайкалтарошларида унутил-
мас таассурот қолдирди. За-
бекистонлик индоркорлар ха-
бу куғузма билан қизиқи-
ташилди.

Албатта, ҳайкалтарошларда ризимизнинг ўз миллий, аниқроғи, регионал меросларини муносабатлар қандай, деган савол турғилиши табиий. Ишонч билан айтиш мумкин, киники, улар бебаҳо меросимиз, бой анагавларимизда унумли фойдаланмоқдалар. А.Ихванс. Д. Рўзиев ва Ҳ. Хусниддинкужаев ижодиди шулар яққол кўриш мумкин. Улар Ҳамма номидига Санъатшунослик институтида ишлаб туриб, Қўлчиён, Варзаш, Бовалииқчи, Аҷината падаги археологик изланишларда қатъийлаш, минг йиллар давомида тақдуду ўзбек ҳайкалтарошчилиги намуналарини билан қийиндан танишишлар. Д. Рўзиевнинг шу изланишларнинг самараларини ўлароқ, «Санъат музалари» туркум асарларини ташдиқ. Э. Алиев, В. Дегтерев, Ж. Вандзеладзе ҳам иқомкорлар эса Афросиёбда тақилган кўна ҳайкаллар ташдиқ ақложа ва бошқа афсонавий ҳайвонларнинг оригинал декоратив тасвирларини ишлашлар. Булар Бухородаги «Интуртури» меҳмонхонаси ҳамда Ўзбекистон ССР Рассомлар союзининг Марказий ғўрамаалар забиниоси ғўндаги хиббон кўрж бағишлаб турибди.

тан. Улар биринчи
 ҳафта ўқитувчиларига
 таълим олишчи бўладилар.
 Ҳафта Музаффар аста-секин
 қалбига йўл то-
 ҳом бўлади. Болалар ҳам
 севиб қоладилар.
 Ўзлар марказида Музаф-
 фар Самадийнинг шахсий
 ва меҳнат фойдалиги
 ҳафта, унинг ҳақиқий
 қалбига 7 «Б» синф
 қилидирилди. Самийнинг
 қалбига муаллим таъси-
 қилина бошлаганидан
 кўтари шакллана бош-
 лади, баъзилар ўз хатола-
 тушунини етдилар. Кар-
 да ўқувчиларнинг қиш-
 қужалик ишларига мун-
 жало этишлари мун-
 сити ҳам тўхтатиб ўтил-
 ди.
 Музаффар мактабга
 ўз раиси раҳбарини
 қалбига қарши чиқди. Ком-
 тодор Е. Шпрелл музика-
 ларнинг ҳақдорларининг
 ўқувлари, кечими-малари
 ҳаммадан жарағатли
 Фильмда баъзи қўсру-
 ҳам бор. Бу режиссура-
 сценарийдан оқда қо-
 да, мактаб илмий бў-
 ладилари (М. Абзалов),
 (аб Г. Зокирова), (тоб-
 Ҳасан (В. Ихтиёров) ет-
 маининг қиёмига ома-
 нлигига қўрилди, Лекин,
 анан олганда, бу фильм
 оқ зиналари мазмунини
 ишта иттилийнинг ахши
 наси бўлиб, томоша-
 қилишчи қўйотди.

ҚОРИДА таҳлил этил-
 ган фильмлардан, «Ўзбек-
 м» студиясида маз-
 муни, режиссура таъли-
 қиқро маҳорати ранг-ба-
 бўлган картиналар су-
 олинишда. Барча
 қорларда ҳам мақсад
 қилиш биринчи мав-
 Ҳам бўлса, ҳақлимиз
 нига жавоб берадиган,
 қ тоғий-бадийни савия-
 сангаёт асарлари яра-
 ҳаракатиди. Бу ҳара-
 нинг натижаси баъзан му-
 ақиятлик бўлса, ҳоқид
 қи оқломмаёт. Ўғли-
 нундан буюн ўзини
 томошадан, тўла-тўқис
 қилиган асарлар қўй-

АРАБ ДИЁРИ ЎЗБЕК МАДАНИЯТИНИ ОЛҚИШЛАМОҚДА

Қўқонлик адабиёт муҳлиси Абдусамуд Муҳаммаджонов Фарғўна вилоятидаги об-
дониёт Адабиёт музейига
яхшол адабиётининг дурдона
асарларидан бири «Қаилла
ва Димна»нинг нодир та-
жимасини топишди. Шу
қўғачқа бу асарнинг тахми-
нан XIII асрда Ифтихорид-
дин Муҳаммад Бақрий то-
монидан қилинган ва ҳозирда
Лондондаги «Индия оффис»
қўғуёхонасида сақланган
қўлёзма, 1718-19 йилла-
ри Қашқарда Мулло Темур
томонидан «Анвори Суҳай-
лий» асари асосида таржима
этилди «Осори имомия» деб
номланган нусхаси, 1837-38

ниллари ҳаёдада мулоимо
ҳаммад Ниез томонидан
амалга оширилган ҳамда
машхур ўзбек шоири, олими
Қори Ғайзулло Тошкандий
томонидан XIX аср охирида
ўғирилган нусхалар матбуот
эди. Асарингз навоийшунос
олима, филология фанлари

Ҳамид Олимжон номидаги

навбатдаги йнгилиши бўлди.
Унда Ёзувчилар союзи прав-

ЎЗБЕКИСТОН ССР ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИДА

ҳида тарбиялаш билан қў
олиб борилади. Янги со
маросимлари ва байрамла
ни равнақ эттириш ва меҳ
кашлар турмушига сингди
муҳим масалалардан ҳисоб

нади. Ўзбекистон ССР Ўзбекистон
лар союзи қошда шу мас
лар билан шуғулланувчи м
сус комиссияси тўзлиди.
мисия раиси қилиб Ўзбек
стон ССР халқ ёзувчиси Ҳай
Фулум тасдиқланди.

Секретариат йиғилиши
Амир Файзуллаев, Урол
ев, Валерий Нечепоров
Минхонджидин Ҳайдар, Соҳ
Ирисхожиева, Аббасзод
ев, Маҳмуджон Нурматов,
моия Мирзамасдунов, Со
ёзувчилар союзи аъзolari
қабул қилинди.

ЯНГИ ЛАУРЕАТЛАР

КУРГАЗМА ЗАЛЛАРИДА

АЖОЙИБ МАНЗАРАЛАР

ТОМОШАБИНЛАР МАМНУН

Бир неча кундирки, Тош- колова, А. Шуранова, республикаимиз томошабин

РСФСРда хизмат кўрсатган артистлар Н. Иванов, А. Хончинский, И. Шибанов ва бошқа санъаткорлар томошабинларга «Ҷуруш ва тинчлик», «Мангу даъват» каби фильмлардан яхши таниш. Шунингдек, театрнинг А. Абдуллаев, В. Баранов, Н. Майдилов, И. Янган, Н. Шумилов ва бошқа ик-тасодди ёш артистлари ҳам гастроль репертуридаги спектаклларнинг етакчи партияларини икром этмоқдалар.

Ленинградлик санъаткорларнинг ҳар бир спектакли

ларига манзур бўлаётган Шунинг ҳам таъкидлаш кераки, ленинградлик санъаткорлар завод ва фабрикаларнинг ишчилари, студентлар театр санъати арбоблари билан учрашувлар ҳам ўтказмақдлар. Бу тадбирлар учрашув қатнашчиларида яшаш таассурот қолдирмоқда.

Суратларга: «Майдон атрофида» ва «Икки овоз билан» спектаклиларидан кўри-нишлар.

К. ПОМЕЕВ фотолари

АДИБГА ЭХТИРОМ

Тоҷикистон ССР Ҷағиғу-
чилар малакасини ошириш
институтиди таниқли, Ёзбек
совет Ёзувчиси Абдулла Қоди-
рийнинг 90 йиллиғи му-
носабати билан илмий мето-
дик конференция будди.
Конференцияда ўқигувчи-
лардан Қ. Кароматов, Х.
Шамиева, И. Қодиоров, Ж.

Умарзоқов, Абдулла Қодирий
ижодиини мактабларда ўргатиш
тажрибаси, Ёзувчинини
хаёт йўли, бадиий маҳорати
ҳақида доклад қилиди.
Ингилзида Ёзувчинини
ўғли Ҳабибулло Қодирий
отаси ҳақидаги хотиралар
дан тағири берди.

О. ЖУМАНОВ

АДИБГА ЭХТИРОМ

гўзаллиги тасвирланади. Лекин шунинг қайд қилиш лозим-
дир, расмоннинг ушбу кўр-
мага қўйилган айрим асар-
ларида таниқли расмонлар
қодиға тақлид сөзилади. Уш-
бу кўрмага расмоннинг тақ-
дидчилигида қўтилиши ва ўз-
схатиға эга бўлиши учун
ли қўп тир тукиши лозим-
дир, қўсатлади.

ШЕЪРИЯТ | ҚЎФИРЧОҚ ТЕАТР
МУХЛИСЛАРИ | САҲНАСИДА

Шунингдек, Бобониса Курнон асарларида ҳам баъзи миллийлик кузга ташланади, ҳол расмининг композицияларини ниҳоятсига етказол-маслик, ранг таллай билмас-лик ва ортинча деталларнинг бўрини иштетишида кўринади.

Н. АЛИМАРДОНОВ

Н. ИНОҚОВ

Андижон облатинин
«Лола» кўнричқ театри
Бела Кюнгерин «Оқ атлар
гул» асарин сахналаштир
ди. Асарин театринин бош
режиссори Носирон Мамат
тов сахнага кўнли Сахна
базакларини бош расмол Ли
ля Овлеткичина тайарла
ган.

Ҳаётари Ҳайридин Зайниев
кириш сўзи билан очди.
Поир ижоди хусусида Т. Со-
диқов гапирди.

«САОДАТ» БИЛАН УЧРАШУВ

Кечада Сами Абдуҳақхон шеърят муҳлисларида янги масалларидан, ҳажвий диққоқларидан, шеърини фелътон ва пародияларидан намуналар уқиб берди.

Учрашувда Сами Абдуҳақхон кўп йиллардан бери ишлаб келётган «Наштар» республика ҳажвий киннокурнали ҳақида ҳам қизиқиб суҳбат бўлиб ўтди. У йилларнинг киннокурнал фазилтини ҳақиқатан, саволларига жавоб берди. «Наштар» киннокурналининг Сами Абдуҳақхон ўз асари билан дартганган 110 ва 112 ҳамда охиргиси сонлари намойиш этилди.

М. ХИДОЯТОВ

Фарида Соисломова,
ҳодир Жабборов, Мавл
Маматова, Мўътабар Р
дошева каби етакчи ак
лар ижро этган рол
спектакль муваффақият
таъминлаган.

ЛАН УЧРАШУ

2034 ЙИЛЛА ПЛАНЕТАМИЗ

А У О Л И С И К А Н Ц А Б Ы Л А Л И С

Вашингтондаги савдо-сотиқ билан шуғулланмайдиган илмий-тежирбавий таъшиклотнинг Аҳоли масалалари бўйича ахборот бериш бюросининг катта илмий ходими, демограф Леон Буве бюронинг йиғилишида қилган докладырада биринчи 2034 йилга бориб планетамиз аҳолиси 1976 йилга нисбатан икки баравар кўпайишини, яъни 8 миллиард кишига еттиши мумкинлигини айтиди. Олим, агар жамият эволюцияси кейинги ярим аср ичида текис тараққийат қилдан давом этса — яъро урушлар бўлмаса, инсоният озик-овқат, суа ва бошқа энергия ресурслари билан етарлича таъминланиб туролсагина бу бу филарлар аналга ошакагини билдирди.

Унинг эътироф этишича, Хиндустон суа пайта бориб дунда аҳолиси энг кўп мамлакатга айланиди, яъни 1,3 миллиард кишидан ошиб кет

тади. Тугулиш масалалари билан қодар чекланган Хитойда эъ аҳоли сони 1,2 миллиард кишига еттиши мумкин. Со Иттифоқи аҳолиси жамиятда унчири урнида туради — 33 миллион кишини таъшикл қлади. Ундан кейинги ўрнини турайдиган АҚШ аҳолиси эн 270 миллион киши бўлади.

Буве ҳисоб-китобларига кўра суа пайта дунда аҳолиси энг кўп шехар Мехико боланди. Унда яшавчилик сони салкам 40 миллион кишига етеди.

Олим ўз филарлар келажакнинг аниқ фактлари энс, баки маълум бир шароитда амалга ошиши мумкин бўлган эътихотл эканлигини ҳам эъроф этган. Унинг илмий хулосалари Аҳоли масалалари бўйича ахборот бериш бюросида «Бр планетаси, 1984—2034 йиллар: демографик картинаи серлаҳисаи остида босили чикиди».

БИРИНЧИ
МАЪЛУМОТ

УТЛАҚО махфий ва
шошилиқ.

Бош устаса маълумот.

Шуни маълум қиламизки, А. шаҳрида янги уч йилдан бери К. фамилияли ўта ул дабуррон бир шахс ўзининг хусусий гишт заводида махсулот чиқариб келди. У ҳафтада уш кун аҳолига арзон баҳода гишт сотади. Аниқланган маълумотларга асосланиб шуни билдирамизки, К. белгиланган кунларда аҳолига икки, икки ярим минг донадан гишт пуллайди. Ҳозирча унинг хусусий заводи шаҳарнинг қаерига жойлашгани аниқланганича йўқ.

Бу шошилиқ хабар бош устаси ўйлангириб қўйди. Илгари тузилган штаб аъзоларини тўлмай туриб бирон тадбир белгиланишга ўзига лозим кўрмади, ҳаёл ичда стол четидида кўнгирак тутмасини босди. Эшик охира очилди, қўлида садаф ранг муқовали дафтарча билан авторучка ушлаган секретарь киз кирди.

— Яна маълумот борми? Секретарь киз елкасини қисди:

— Қаердан?

— Мен сизга сирли гишт тўғрисида гапиралман.

— Неҳирасиз, тушунмаман. Гишт масаласида иккита маълумот келган.

— Сизга неча марта айтиш керак. Гишт тўғрисида келган маълумот каттаки-кичикки, барибир, дарҳол менга берилиши керак.

Секретарь ўқидек отилиб чиқиб кетдию зум ўтмай устасага «ўта махфий» деб ёзилган иккита конверт олиб кирди.

Биринчи маълумот:

«Қилишчи давом этмоқда. Заовоннинг қаердалиги ҳалигача маълум эмас».

Иккинчи маълумот:

«Бир ҳафта давомидида кузатишлар шуни кўрсатдики, К. кундан кунга гишларнинг нархини туширмоқда. Ҳафтанинг биринчи кунини икки минг тўрт юз гиштини давлат нархидан ўн етти процент арзон сотди. Ҳафтанинг тўртинчи кунини эса икки минг олти юз ўн уч дона гиштини давлат нархидан гиштира процент арзон, ҳафтанинг олтинчи кунини икки минг бир ош дона гиштини давлат нархидан гиштира беш процент арзонга пуллади. Кузатиш давом этмоқда».

Куннинг иккинчи ярмида (Соат ўн учу ноль нолда) штаб аъзолари йиғилишди.

Бош устаса одати бўйича бу жиддий йиғиннинг ўта махфийлигини сарлаш учун телефон аппаратини розеткадан чиқариб қўйди. Девордаги ҳарита бетига парда тортиди. Форточкани зичлаб ёлди. Ана шулардан кейингина жойига ўтириб, штаб аъзоларига бир-бир маъноли қараб чиқди.

— Гап шундай. Яна ўша сирли гишт. Илтимос, ён дафтарларингизга биронта қайд қилмангизлар. Соатларингизни бир-бирларингизиникига тўғрилаб олинглар. Маълумотлар билан танишиб чиқинглар. Кимда қандай тақдир бор?

Старший изкувар салмоқлаб гап бошлади.

— Илтимос, мени бу ишга аралаштирманглар. Хотинимни кўзи ёриган. Шу би-

лан овораман. Кейин менга бунақа мураккаб ишлар оғирлик қилади. Ешларни жалб қилишнинг илтимос қиламан. Улар хизмат васифаларида кўтарилганлар учун энг қулай фурсат келганини унутмасинлар.

— Мумкинми, — деб қўлини кўтарди младший изкувар йиғини. — Шу ишни менга топширишингизни сўрайман.

Штаб аъзолари унинг илтимосини рад қилишди. Бу иш ешларнинг қўлидан келмаслигини тушунтиришга уринишганда у зарда билан ўрнидан туриб кетди.

— Ҳалиям ешларга ишонмайсизлар...

Бош устаси унинг сўзини чўрт кесди.

— Ешларга эмас, тажрибангизга ишонмаймиз. Барибир бу ишни мен старший

бирон марта бўлсин бундай пихини ёриган жиноятчида дуч келмаган эди. У жиноятчининг қайси томонидан келмасин, барибир биронта илтириадиган туғун тополмасди. Нима қилсин? Тўғридан тўғри қўлга олсини? Йўқ, бу ҳолда «Асартарошлик» кодексини бузилади. Бу хил ўзбошимчиликни бош устасо кечирмайди. Нима бўлса ҳам хусусий гишт заводини топиши керак. Изкуварлар минг хил баҳоналар билан жиноятчининг ҳовлисини, чорбоғини, уйи ичларини айланиб чиқишди. Заовод йўқ. Монтер, райгаз устаси, водопровод устаси сифатида уйга кирган изкуварлар икки кўллари қуруқ қайтиб чиқаверишди.

Охири бош изкувар Шахмат ака жиноятчининг гишт сотаётган пайтда, чайқовчи сифатида қўлга олишга қарор қилди.

Қ. одати бўйича ҳафтанинг тўртинчи кунини икки минг етти юз дона гиштини давлат нархидан ўттиз процент арзонга сотаётганда қўлга олсини. Уйи гиштинидан ҳовлисида сотилган гишдан тўққиз қизғитил тупроққина қолган эди. Бунга ҳам акт

қилишти. Енидан чиққан бугунги гишт пули, икки чўнтагидан топишган уч минг бир юз сўм деб ёзилган омонат дафтарча, гишт олиш навабига ёзилган етти шахснинг исми ва адреси ҳам актга тиркалди.

Горочистада номингана ишлайдиган бу шахс қиёфасида аллақандай жиддий сир яширингани шубҳасиз эди.

— Кетдики! — деди Шахмат ака голибона.

Олдинда Шахмат ака, ўртада жиноятчи чайқовчи, орқада еш изкуварлар йўлга тушишди.

Учинчи серия

изкувар Шахмат акага топшириш тарафдоридан. Кейин аянинг кўзлари ёриб бўлган. Шахмат акага роддомда қилинган иш қолмаган. Зудлик билан А. шаҳрига вертолёт билан учиб кетишларини талаб қиламан.

Ҳамма баббаробар бу гапни маълумлади.

Шахмат ака экспертиза ходими ва фотограф билан тонг саҳарда А. га жунаб кетадиган бўлди.

Калаванинг

У Ч И

ОДДИИ баҳор кунларининг бирини эди. Офтоб қарақлаб турипти. Мусичалар охиқона кукулашди.

Шаҳар ахли ўз тирикчилиги билан банд. Икки изкувар (ёш бўлса ҳам жуда сезгир йиғитлар) ўз постларига собит туришпти. Шит этган овоздан серганганишди. Хар бир ўткинчиларнинг қиёфасини ёлда қақлаб қолиш учун бутун қўлларни, идрокларини бир нуқтага тўплаб туришптилар. Дарисар маҳаласига кираверишдаги муюлишга қаратилган эшикдан ўрта ашар бир киши чиқиб, у ёқ бу ёққа қаради. Яъни, 44 — 16 рақамли яшил самовал худди шу эшик олдида тўхтади. Ичаридан икки норгул йиғит шоша-пиша гишт ташиб чиқиб, зум ўтмай машина қузовини тўлдирди. Камарининг тўқасига юрак тасвири туширилган қориндор бир киши К. га пул санаб узатди. К. олган пулдан биланги йиғирма беш сўмликни қайтиб бермоқчи бўлди.

Қориндор киши олмайман, дейишга қарамай К. пулни самовал шитоб билан шаҳарнинг жануб томонига елдек учиб кетди.

К. бироздан кейин эшак арава миниб чиқди. «Хи, жонвор», деганча тор кўчалар томон хотиржам йўл олди.

Шахмат ака бу хабарни эшитганда икки қоши кўтарилди, узук таққан бармоғини сўриб, ўйланиб қолди.

Шахмат ака бутун изкуварлик фаолияти даврида

тўхтатиб, яна қўшимча материаллар йиғиш зарурлигини билгач, тидхат олиб, Карим Тоировни бўшатиб юборди.

Леким Карим Тоиров дегани ҳам бўш келмайдиганлар хилидан экан. Ўша кунгидея арава миниб, кўчага чиқиб кетди ва эртасигаёқ икки ярим минг дона гиштининг давлат нархидан ўттиз бир процент арзонга пуллади.

Кузатиш давом этарди.

Шахмат ака Карим гиштининг орқасидан соядек эргашиб юрар, ҳар қадамда ҳайратдан ёқасини ушларди.

Шаҳар икжроня комитетининг райси машинасини тўхтатиб, Карим гиштин билан икки кўлаб қуришиб ўтиб кетди. Шаҳар санитария бўлимининг бошлиғи ҳам машинадан тушиб, у билан жузда қуюқ қуришиб, кўкрак чўнтагида турган японча авторучкасини совға қилди.

Шаҳар ободонлаштириш конторасининг бошлиғи ҳам шундай қилди. Унга бир даста гул узатиб ўтиб кетди.

Шахмат ака уни қанча кузатмасин, шаҳардаги жамини катта-кичикнинг гиштинга бўлган ҳурматиға ҳайрон қоларди.

Санд АХМАД

ХИТОБ
АЛОМАТИ
ВА УЧ НУҚТА

ШАХМАТ ака штабга келганда, столда уни ноҳусу бир телеграмма кутиб турарди. «Йиғилиш топириқини эпломмай чўзиб юборгани учун старший изкувар Шахмат Дамкаевга ҳафсиз берилсин! Ва...».

Шахмат ака хитоб аломатига тушувди. Аммо уч нуқта уни ҳайрон қолдирган эди. У криминалистика қондалари ва ўзидан олдин ўтган буюк криминалистика тажрибасини ишга солганда ҳам гиштурушнинг сирини очилмай, уни хуноб қиларди. Ўйлаб-ўйлаб бошқача, ҳали криминалистика тарихида юз бермаган бир усулни қўлашга қарор қилди. Ороққичимдор бўлса ҳамки, шу ишни қилиши керак эди.

Шундай қилди. Эрталаб у жиноятчиға «Гунаҳш» кафесининг банкет залида эиёфат берадиган бўлди. Бу эиёфатга Карим Тоиров ўз ақиллари билан танқид қилиди. Ичкилик таъсирда кайф қилиб қолган гиштин Карим Тоиров алжиб, гапга тушиб кетди.

Учинчи серия тамом

Шу кунги қоқ ярим кечаси Шахмат ака бош устаса телеграмма жўнатди.

«Ишларимиз во! Қолган гапни борганда гаплашамиз...».

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

— Мен ҳалқим учун яшайман. Қадрдон шахрим учун жонимни ҳам аймайман. Унинг озода, покиза ва чиройли бўлиши учун бутун куч ва имкониятларимни сарфлайман ва бу йўлдан қайтмайман.

Қарсақлар янгради. Шахмат ака айёрлик ишлатадиган пайт келганини билиб, савол устига савол ёғдирди.

— Яшанг ака. Шу соҳадаги, яъни шаҳар озодлиғи йўлида қилган ишларингиздан гапириб беринг, ешларга ибрат бўлсин.

— Хўп, жигарим, — дед Карим Тоиров. — Бундай қиламан... Йўқ, аввал шаҳар плани билан таништирай.

Шаҳримизнинг шимол томонига консерва завод, жанубида нон заводи, ғарбда сут заводи, шарқда гишт заводи. Гишт заводи сал ноқулай жойга тушган. Шаҳар ва областдаги қурилиш ташкилотлари шу заводдан гишт олишади. Аммо кунига юзлаб гишт ортан юк машиналари қинғир-қинғиш кўчалар бўйлаб, минг жойда муйиллишдан ўтиб, мўлжалланган жойларига етиб борадилар. Шунда нима бўлади, денг. Шунда ҳар бир машина муюлишдан ўтганда бир силкинади. Шу силкинишда энг камиди ўтга гишт йўл четига отилиб тушади. Заводдан катта кўчага чиққунча машина мана шунақа ўттиз бир муюлишдан силкиниб ўтади. Шунда у энг камиди ўз саксон, юз тўқсонга гиштини тўқиб кетади. Хар кун икки юз машина шу йўлдан тўрт мартадан гишт олиб ўтади. Кўчаларимиз инфосланиб кетмасин, деб эшак аравада юрарман. Шундай қилиб, кунгидея икки ярим минг гишт тераман. Ҳафтада уйга тўплаган гишларнинг етти-саккиз минг донага етди. Қаранг! Ҳам қўчаларимиз тозаланади, ҳам мен даромад оламан, ҳам гишга зор одамларнинг ҳолати чиқади. Гап шу.

Старший изкуварнинг тарвузи қўлтигидан тушиб кетди. Жиноятини фох қиламан деб ажойиб инсонга дуч келганини ўзи ҳам билмай қолди. Эсанкираганидан уст-устига тўрт юзга коньякни ичиб юборди. Дарров кайф қилиб, ўйинга тушиб кетди. Ўйнарган, шох ташлаб келиб, минг хил мўком билан гиштинга вазадаги гулни олиб тақдим қилди. Ўйнагани яққираб турган соатини қиқариб, олинг анахон, деб узатди.

Зиёфат дўстона вазиетда ўтди.

Шу кунги қоқ ярим кечаси Шахмат ака бош устаса телеграмма жўнатди.

«Ишларимиз во! Қолган гапни борганда гаплашамиз...».

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

Учинчи серия тамом

ҲАР КАЛЛАДА ҲАР ХАЁЛ

Ошпаз: Охириги маротаба ош қилган туручим 20 кило-сига 40 литр сув ичарди. Туроч роса сузга бўнаб, ҳар бири отнинг калласидек ипи-шиб, даромад ҳам зўр бў-ларди. Бутун олганим эса 20 килосига аранг 10 литр сув ичяпти. Даромадни га-пирмаса ҳам бўлади. Қаер-дан бўлмасин, олдинги гу-ручдан топишмиз даркор.

Иъвогар: Бир ойдан бери қаламга илтинадиган матери-ал тополмайман. Мана, тоғи ҳам отмоқда. Иккун қилиш керак. Леким кининг усти-дан ёсам экан-а?

Хасис: Айтишларича, «моржлар» деган секцияга қатнашган одамлар қиш-нинг битта кўйлақда юришар экан. Демак, қишқил икким-сотиб олишга ҳолат йўқ. Тезда бутун оиламиз билан

Марат ШАРИПОВ

МАЪШУҚА:

— Ҳеч баҳона қилмайман Майда-чўйда, у-бун. Майда, совчи юборинг Биринчи апрель кунин.

ШОИР:

— Келажакда ёзаман Совет, достон, баллада. Ҳозир улар ишмоқда Тиниқлини каллада.

ИВГОГАР:

— Энди ақшларим Етмайди ўйда-жўда. Дузмақ хат ёзмайман, Қалам тутиб чап қулда! ҚАСАМХУР:

— Энди қасам ичмайман, Қасамнинг бети курсин. Қайтиб гар қасам ичсам, Майли, мени нон урсин!

Махмуд ҲАЙДАРОВ

БОЛАНИНГ ТИЛИ ШИРИН

— Сендан ҳеч ёруғлик чиқмади-чиқмади-да, болам.

— Ахир, мен элестр лам-почкаси эмасман-ку, ойи...

Она тили ўқитувчиси топ-шириқ берди:

— Навоий, Пушкин кеби буюк шоирлар болалигидан шевр ёза бошлаган-а?

— Ҳа, шундай.

— Ўғилчамини нима қилсам экан, ҳалатдан ўғиллик қил-япти!

— Сен Гулнорхонни кинога олиб тушиб, савги изҳор қил-моқчи эдинг. Ҳўш, изҳор қи-лодингми!

— Йўқ, у тевтрго, янги спектакль кўргани борамиз, деб туриб олди.

— Йўқ, сиз бу қобилиятин-гиз билан суфларикча ҳам зўрға арайс